

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Universitätsbibliothek Paderborn

Theophili Bernardini E Societate Iesv De Religiosæ Perseverantiae Præsidiis Libri XI. ...

Bernardin, Théophile

Antverpiae, 1622

4. An in iis quos ad sanctitatem æmulamur, imitanda sint omnia.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-47032](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-47032)

CAPVT IV.

*An in iis quos ad sanctitatem imitamur, imitanda sint omnia.**§. 1. A pluribus variam utilitatem esse capiendam.*

VT id quod proximè attigimus primum resumam, commendatissimū proficere cupienti esse debet, vt ex omnium quorumcumque hominum conuersatione utilitatem capiat: quanto ergo magis, quod nunc agimus, ex conuictu, familiaritate, aut saltem contuitu Sanctorum? Sanctos nunc eos intelligo, quos vitam probam, & virtutibus bellè instructam, viuere videmus, ideoque nos alliciunt, vt benè agendo mores eisdem referre possimus: quorum in Religiosis beneque constitutis familijs, magna est copia, cum nemo in illis viuat, qui ad absolutam consummatamque virtutem, pro virium suarum modulo non contendat.

In hac optimorum virorum multitudine viuenti, nemo contemnendus, notanda bona singulorum, & in nos deriuanda quæ fuerint optima: quam in rem S. Antonij nobis refert præclarissimam doctrinam Callianus. *Vetus est, inquit, Lib. 5. c. 4. B. Antonij admirabilisq; sententia; — monachum spiritalia mella condere cupientem, velut apem prudentissimam, debere vnamquamque virtutem, ab his qui eam familiaritè possident, deslorare, & in sui pectoris vase recondere, nec quid minus aliquis habeat discutere, sed hoc tantùm, quid virtutis habeat contemplari, studiosèq; decerpere.* Docuerat paulò antè, ab vno discretionis, ab alio patientiæ, humilitatis ab alio, ab alio continentia, aut simplicitatis, aut alterius virtutis exempla sumenda: vix autem, aut numquam, in vno & eodem omnia pariter posse reperiri. Quæ nequaquam diuersa sunt ab eo quod diximus, vnicum imitationi nostræ propositum esse debere: nam & S. Antonius de illo loquitur, qui discretionem abundans, quid sibi ad imitandum sumendum sit, quid omittendum intelligat, aliudq; est flosculos virtutum varios, & ex pluribus minutula multa decerpere, quod vile factu esse nemo negat: aliud totius vitæ, ritè & ex perfectione traducenda, sibi exemplar effingere, quod non minus vnum, quàm vnam in corpore animam esse debere affirmamus.

§. 2. Quenam in imitatione sint cauenda.

At in hac imitatione plurium cauenda sunt nonnulla, atque illud in primis, vt ne crediderimus, perfectum esse id omne, quod à viro perfecto proficisci videmus: nemo enim in hac vita numeris omnibus ita existit absolutus, quin alicuè de in nonnullū defectum impingat: solus fuit D. N. Iesus Christus, & Beatissima

cuius

eius mater Maria, quorum in actionibus nullus unquam naueus, deficiens, aut exuberans nihil sit repertum: quare, licet omnia in meliorem partem, quantum licuerit, interpretari deceat, non sic tamen in cuiusquam vel facta, vel verba iurandum est, ut planè nusquam ab eo tibi recedendum obstinatè putes: est enim rectæ rationi omnino repugnans, si quem propter egregiè & benè facta miraris, eundem pariter, in iis quæ minùs ex ratione fuerint, & suspicias, & imiteris. Arque hæc etiam me consideratio permouit, ut potius à beatis, quàm à viuis assererem viuendi exempla sumenda: viuorum enim, & bona sunt nobis, & mala ob oculos posita, at eorum qui iam decessere, & quorum res gestæ sunt memoriæ proditæ, ea sola sunt posteritati commendata, quæ præstantiora videbantur, eaque purè, & ab imperfectionibus segregatè descripta sunt.

Est etiam, minutulum quid & affectatum, in imitatione fugiendum, quod mimicum est, iuuenile, & fermè in risum abit: in quod ne incidamus, magna decori ratio est habenda, iuuenem quippe senilis lenitudinis in incessu, in verbis, in ceteris æmulum esse dedecet; sonum vocis, nutum oculorum, situm capitis, manuum gestus, corporis flexum, & eiusmodi plura, est ubi in illa moderatione obseruare & imitari conueniat, est etiam ubi si decorum & modum excesseris, nemo sensatior extiterit, qui non te morionem agere, nec aliud quàm ridicula putet affectare: quare non sibi soli hac in re credendum, sed aliorum quoque consulendum est iudicium, ut ea non affectemur, quæ vulgò, & meritò, minùs probari viderentur. Nec verò etiam omnia quæ non dedecrent, sunt nobis operosè sumenda: minuta enim quædam, inutilia, & exigua admodum momenti, satius fuerit præterire, quàm animi industriæque vim, à melioribus abstractam, tot minimis rebus exhaurire. Breuis vita, cito præteruolat; nec ingenij nostri mediocritas, omnia amplecti potest; & non paruum iacturam facit, qui vel tempus vel industriam, in res parum utiles collocat.

Illam igitur primò omnium, maiore quæ quàm possumus, conatu seligamus, quæ suo genere sint optima, & quàm latissimè pateant, ut neque bonitate decipi, nec angustia fructus operam lulisse possimus: neque verò, per mediocri quadam virtutis assimilatione delinuti, priùs conquiescamus, quàm perfectissimè, id quod absolutissimum in alio miramur, ad nostrum animum imitando traduxerimus.

Sed quæ hæcenus diximus, magis ad eos qui nobiscum degunt; quæ dicentibus, ad eos qui in celis, potissimè spectabunt: de quibus nec iniucundè & fructuosè queri potest, num eos in omnibus tutò, & ratione possimus imitari: Quæ in quaestione necessariò nobis imitatorum seponendi sunt errores, qui ex neglecto modo & circumstantijs existunt: vix enim ita bonum aliquid est, ut non possit, non obseruato vel modo vel tempore vitari: quorum tamen vitiorum tractatio nostra non est.

§. 3. *Sitne exemplum aliquod Sanctorum admirandum, & non imitandum: & quotuplex sit.*

Eorum igitur (vt verbo dicam quod sentio) qui verè sancti fuere, nullum existimo ex virtute factum posse profert, quod ita sit admirandum, vt non etiam, si non se toto, at potissima sui parte, sit imitandum. Neque verò vulgatam probatamque passim exemplorum in admiranda, & imitanda distinctionem propterea conuello: est ea aliquando necessaria, cum scilicet id factum legeris, quod se toto admirationem ita concitet, vt tamen prima fronte in imitationem vix cadat: at Deo dante docebimus, id esse rarissimum, & in vno fermè genere, in quo ipso tamen seligenda tibi sint, quæ imitari conueniat; & comprimenda est in dijudicandis Sanctorum factis, seu leuitas, seu temeritas quorundam, qui ad cuiusuis, quam minùs capiant, rei auditum protinus exclamant, Admirandum! cum tamen deceret penitiùs omnia rimari, & benè perpensis singulis, tum demùm iudicare; ne pulcerrimorum exemplorum vtilitate, nostrâ nos inconsiderantiâ priuemus.

Admirandorum igitur tria sunt genera: vnum eorum, quæ propterea miramur, quòd fiant potestate quadam quæ humanam omnem & naturalem excedat, cuiusmodi solent ea esse quæ miracula vocamus, vt ægrotum sanatio subitanea & repentina, exsuscitatio mortuorum: quæque sunt eiusmodi. Alia, potestate quidem humana fiunt, sed eo animi robore, constantia, perseuerantia, duritiæque infracta, vt tanta illa, tamque sibi constans in arduis rebus æqualitas, tantus rerum earum quas ceteri mirantur, tamque perpetuus despectus, tanta tamque alacris, & numquam interrupta ad superna contentio, non nisi à firmitate & excellentia quadam, quæ supra hominem sit, proficisci posse videatur: elucetque hoc genus in ijs, qui singulari rerum humanarum despicientia, vel intaminata ad extremum vsque conscientia puritate, vel calumniarum & iniuriarum, aut etiam dolorum grauium seu ab hominibus, seu à morbis illarum perpeffione, vel denique in ijs qui vltro suscepta duriore quadam austeritate vitæ claruere. Tertium genus admirandorum ea facta complectetur, quæ propterea miramur, quòd rationi minùs consentire videantur: siue ridicula & sine ratione fieri putentur, vt nonnulla Prophetarum catenas collo circumdantium, dies & noctes plures in vnum latum dormientium; siue etiam rationi repugnare credantur, vt virginum earum quæ sibi nasum amputauere, quæque in fluium se præcipitauere, & eius quæ se gladio transfodit; siue denique paradoxa quædam, & à communi sensu remota contineant, qualia refert Climacus eorum qui superato in cogitatione sua primo gulæ impetu, vorantium instar iruebant in cibum, ne scilicet dæmoni

viderentur ciborum abstinentes. Et hoc modo tertium hoc genus, tria diuētia complectitur.

Iam verò cum de imitando facto agitur, nolim hoc à persona, tempore, causis, circumstantijs, separatim auocari: non magis quàm pictori exemplar propositum exprimere cupienti, sint exemplaris lineamenta, color, effigies, coniectus oculorum negligendi: vt enim primum illud quod imitaris exemplum, non fuit eiusmodi, neceam meritum est laudem, nisi quòd ab eiusmodi viro, eo animo, eaque ratione perfectum est; ita fieri nequit, vt ad eandem factum tuum pertingat honestatem, nisi à consimili circumspectiōne dimanet. Quare, vt ne à pictore discedamus, curandum nobis est, vt clara luce videamus, bellè nobis expositum exemplar, nullaque, quantum fieri poterit, pars eius nos lateat, & illud in omnem partem toties cogitatione versemus, donec eius effigie perfectissimè menti commendata, & quasi expicta, non aliud supersit, quàm vt eandem etiam opere repræsentemus.

Imitabimur autem, vel totum illud factum, vel partem eius. Totum intelligo, cum nihil in eo est quod non sit imitatione dignissimum: qualis fuit B.P. Ignatij Rhotomagum ad pecuniæ depeculatore[m] profectio, egregijs sanè virtutum exemplis admodum instructa, & quamuis ibi asseratur, totum id quantum fuit itineris à ieiuno confectum, quod aggredi non est cuiusuis, non tamen propterea istud in admirandis censebitur: quia tota ipsa res, eiusque destinatio, & finis est spectanda, totoque ex illo quasi corpore dijudicanda, nec propter aliquam, quæ facto illi minùs erat necessaria, adiunctam magis arduam circumstantiam, inter admiranda reponetur: quod hoc exemplo aptissimè docemur, cuius cum sit vis permagna ad hominum animos in caritatem inimicorum permouendos, in eumque finem memoriæ commendetur, ex hoc fine, & potissimarum circumstantiarum aceruatione, planè constat, illud esse inter imitanda collocandum.

At hinc prudenter commonefit animus, vt in eis quæ narrantur, aduertat, sitne aliquid vnum quod interponitur, illi personæ singulare, solemne, & per frequens, ac quasi perpetuum; an verò rarum & infrequens, & an huius, quasi potioris & maioris momenti causa, cetera narrentur: tum enim, si hoc ipsum admirandum fuerit, facilè tota ipsa narratio erit admiranda: at si quasi obiter, & ex occasione vel ad exaggerationem, & pleniorē narrationem ceterorum, inseratur, est planè id in ea virtutis imitatione numerandum, ad quam totius narrationis quasi corpus spectat.

Similiter meritò dicturus mihi videor, quòd cum, in legendis vel reuoluendis Sanctorum factis, eò potissimum animum debeamus intendere, vt eorum ad nos vitam & egregiè facta traducamus, propriumque sit exempli, vt ad imitandum vel euitandum sit expositum, lucemque rebus agendis & to-
ti

ei vitæ nostræ aspergat; si quid fuerit quod ex imitandis & admirandis permistum sit, his ommissis debemus nos ad illa conuertere, & quemadmodum id corpus diceremus lucidum, quod licet aliqua sui parte non luceat, altera tamen fulgidos lucis radios euibrat, ita illud factum imitandis accensendum est, quod licet admiranda, minusque sectanda contineat, adiuncta tamen plurâ, imitatione digna complectitur. vt quando lego, fuisse qui suas pauperi vestes, ad nuditatem vsque tradiderit: potius imitandis quàm admirandis id factum adnumero, non quòd velim ad ipsam vsque nuditatem imitando deueniri, sed quòd si in nobis illa, quæ esse deberet, in Sanctos viget pieras, protinus cogitatio nostra in id quod melius & illustrius est, obscurioribus omissis feretur, & in hac ipsa, de qua egimus, nuditate nihil indecorum, sed miram quamdam, à qua profecta est, misericordiam sui oblitam, alieni memorem contemplantur.

Neque verò ad tenuitatis, vel imbecillitatis nostræ quasi calculos, sunt nobis augustissima sanctorum virorum facta reuocanda, & easola in imitandorum classe statuenda, quæ virium nostrarum, vel potius animi nostri, exiguitati quadrare videamus. quod enim in corporibus videmus, vt ad aliquorum hominum, vel proceritatem, vel robur, aliorum paruitas & debilitas frustra nitatur assurgere, id ipsum, & maximè, cernitur in animorum, atque adeò vitæ bonæ, varietate permira: sunt, quibus & animus, & vires corporis, ad plurima, & maximè ardua, indefessæ sufficiunt, quorum è numero Beatum possumus proferre Xauerium; cui vix toto decennio, peragrata quàm vastæ fuerunt Indiæ, indagati Iapones; priuata, publica, domestica pariter & externa, summa animi quiete, difficultatibus pænè inextricabilibus obiectis, tanta fide, tantaque sunt accuratione ordinata, vt in vnâ laborum eius partem si respicias, cetera nulla amplecti potuisse; vniuersos autem labores si commemorares, tantam singulorum curam ab homine vno suscipi potuisse neges. At heroës eiusmodi, sunt oppidò pauci; maior est multitudo nostri similibus, qui vulgari mediocritate contenti, humi reptantes ad excelsiora non aspiramus, & tarditati cursus, aut potius testudinei gradus semel cæpti, insenescimus, & ad quoduis alicuius Sancti præclarius factum cohorrescimus, animo contrahimur, nobisque falsa persuasione blandientes, & quasi veriti, ne crebro conscientia nostræ ad imitationem pellicientis conuitio impulsus, perfectiora sectemur, confestim id omne in admiranda reuicimus: quanto melius fuerat saltem inde pudoris & humilitatis, veræque, quasi plurima nobis desint, quæ tamen adesse possent, confessionis fructum capere! Quamquam, neque affirmare velim, imparium virium conatus pares esse, & inæqualibus vas æqualiter multa infundi debere. at ne ipsi nobis imponamus: multa & perquam multa, à quibus quàm longissimè absumus, præstare possemus, si

nostra nos non retardaret ignavia. Ne igitur cessemus, æternoque & immenso præmio inuirante, nullius laboris aut virtutis aggressionem formidemus: non est immensa gloriæ comparandum, quod intra modum continetur; nec potest æternitati coæquari, quod angusto temporis sine concluditur.

Est tamen, fateor, ubi discretio, omnium virtutum sapientissima moderatrix, refugiendum alicui suadeat, quod alteri suasit amplectendum: siue virium corporis, siue varietatis temporum, siue statuum, siue hominum, siue ratio alterius alicuius habeatur. Tum verò iudicium nostrum hoc limite circumscribendum est, ut exemplum istud, generatim quidem, imitationi iure meritißimo expositum credamus; at vel hoc tempore, vel omnino nobis ex aliqua certa ratione minùs conuenire ut aliquid simile præstemus, posse tamen ex eo alios à nobis capi fructus. Hinc ergo agnoscimus, non illico cuius, aut semper imitandum esse, id quidquid imitatu dignum est: nec etiam id omne quod aliquando, aut alicui minùs imitandum est, ab hominum imitatione in vniuersum debere remoueri.

Accidere etiam nonnumquam potest, ut factum, vel res ipsa, non sit imitanda, nec ut imitationi apta proponatur, ut sunt quædam Prophetarum, & parabolica Sanctorum, velut eius qui melitone (ut vocabant) inuerso ad ecclesiam venit; & nihilominus causa quædam, cur facta sint, & ratio imitatione dignissima eluceat: ut in Prophetis eminet obedientia, in alio isto solertia occasionis ad molliendam reprehensionem opportunè captandæ: hoc enim volebat, ut, postquam certatim plures eum de inuersa veste monuissent, vicissim ipse, quod & falsè dixit, regerere posset, Vestem meam semel inuersam ferre non potestis, & reclamatis, cum ecce iam tot annos tacitus, bonarum monasterij consuetudinum vos eueriores, patiens feram. Eiusmodi facta cum contingunt, facile quiuis agnoscit, rem ipsam imitatione non exprimendam, at personæ, & agentis hominis, aut virtutem, aut sollertiam, æmulatione dignam esse.

Alia sunt, eaque non pauca, quæ nihil admodum notatione dignum continent, & nonnullis tamen ad exprimendæ vel acuendæ virtutis formam aptissime deferuiunt: quod illi accidit qui sordes, quas videbat, aliorum, neglectum sui interpretabatur; munditiem verò, & cultum corporis, puritati & perfectioni animi deputabat, & sic vndique se ad meliora incitabat. Quo animo, ex omnibus vtilitatem capiente, præditum esse, laudabiliusne sit an conducibilius nescio. Verùm ex hac sic intuentis laude, nec propterea fiunt ipsa laudabiliora, nec imitationi aptiora censenda sunt: aliena ex industria ut id omne dependet, sic est inter aliena reputandum.

§. 4. *Quibus modis fiant admiranda. deque primo modo qui est, instinctu Dei.*

Sed propius ad admiranda veniamus: & quemadmodum varia eorum genera, ita etiam causas varias distinguamus. Et quidem si proprie de causa loquimur, quæ vi ad efficiendum prædita est, non alia esse potest quam naturalis, aut quæ naturam excedat, vt in ijs, quæ supra naturam sunt, portentis: parumque ad rem nostram facit hæc distinctio, cum enim eiusmodi facultate præditum esse, vel non esse, non sit electionis, aut potestatis nostræ, nihil hoc ad imitationem, quæ vniuersa in actione posita est, conferre potest. At non parum confert obseruare, quis fuerit animi impetus, quisque Sanctorum motus, quo concitati, ad eiusmodi se facinus patrandum impulerunt.

Et quidem vt ne singulares, qui tot esse, quot actiones, possunt, ad agendum impetus conserter, potuerunt viri illi ad sic agendum permoueri, tribus potissimè modis: primò, peculiari & proprio instinctu Dei: secundò, sua quadam, seu virtute, seu ratione, ipsis benè cognita & perspecta, ceteris tamen ignota: tertio, vi & impetu naturæ arduitate rerum concitata, non tamen naturæ solius, (hoc enim Sanctorum non esset,) sed naturæ virtute instructæ, eiusque zelo inardescens. Quæ singula paulò magis enucleanda sunt.

Et quidem cum se nobis offert actio aliqua viri sancti, quæ longius à communi ratione, vel lege recedere videtur, tritissima, & cuius obuia, illa solet excusatio afferri, vt ex peculiari sancti Spiritus instinctu profecta dicatur, estque vel honesta ignorantia fatendæ declinatio, vel, ne Sanctos diiudicemus, modesta deuitatio: etenim vt hoc aliquando verum sit, at non ita passim, cum rarissimè à communi lege recedat Deus, qui omnia suauiter, summaque ratione moderatur. Peculiaris tamen ille instinctus vbi fuerit, ipse se prodit, nec difficile notatur: putemque bifariam eum dispertiendum: in eum scilicet qui ad illa agenda impellit, quæ planè naturæ vim superant, Deumque auctorem exigunt, & fiduciam in eum singularem, ad vnum aliquid vi quadam naturam excedente peragendum: vt in illuminatione cæcorum, excitatione mortuorum, vbi animus, fide & spe supra vulgarem, diuino impulsu instigatur. atque nulla est de hoc instinctuam genere controuersia.

In ijs autem quæ longa variorum euentuum serie ita fiunt, vt nulla quidem singularis actio naturæ limites exeat, at totus ipse ordo, & quasi catenata omnium consecutio, altiore quadam & diuiniore ratione, totam eam connexionem firmari, & quasi compaginari probet; in his, inquam, est etiam diuinus nobis & peculiaris instinctus agnoscendus, dum tamen id omne ius-

stum, sanctum, & Deo dignum appareat. huic rerum generi, nobile illud Iudith factum, & à femina casum Holofernem annumerabimus: nec enim tantarum rerum tam mirabilem conuersionem à femina nisi diuiniore afflata spiritu excogitari, nedum confici, potuisse credendum est. In hunc etiam ordinem aucta illa & consilia asserendum est esse redigenda, quibus mundo spreto, viri sanctimonie singularis, noua quaedam Religioe vitæ genera moliti sunt, vt olim Diuus Basilus, Benedictus, Franciscus, Dominicus, & recentiore memoria B. Ignatius: qui sacre militie noui duces, selectorum, & à vanitate vitæ, contra vanitatem euocatorum militum, nouos habuere delectus, eosque sibi posteros emergere cupiure, qui seruet cæptis insistendo, ea perpetuare perenniter, & maioribus incrementis, longè lateque propagare conarentur: ea autem non perinde vt Solonis aut Lycurgi instituta, humanæ mentis industria, vel excogitari, vel excogitata conseruari & amplificari possunt; nam & voluptario deliciatioque quo maximè ducimur sensui nostro acerrimè pugnant, & mirabilem quandam plurimarum exercitationum seriem continent, vnum in æternæ gloriæ finem ita spectantem, vt vix ad eam cogitatione assequendam, multoque minus factis exequendam, pertingere, nisi diuinæ gratiæ fauore possimus quare si, quod in confesso est, ad eam profitendam, diuina in singulis vocatio exigitur, quanto grandius & illustrius lumen, in auctoris & primi institutoris animo, fuit opus?

Sed antequam pergo ad cetera, quomodo sit his vtendum dicam; Et quidem cum ea miranda perpetrata legimus quæ supra naturam sunt, non est eiusdem mirabilitatis imitatio nobis experenda: solent tamen multa comitari, ex quibus plurimam possimus vtilitatem capere, ad fidem, spem, caritatem, variarumque virtutum amorem, humilitatem maiorem, & vitiorum odium concitandum.

In his verò, quæ proximè diximus tota sua serie & continuatione esse miranda, vix est vnum aliquid, quod non meritò & diligentissimè sit imitationi nostræ proponendum: quamquam enim illud ipsum audere (si maximè personæ minùs conuenire, vel occasione peccati expositum esse iudicetur) nemo debeat, qui non eosdem sibi motus à Deo suggeri senserit, vt nos quamuis deceat feminam, obsessæ suæ patriæ sic subuenire; at virtutes quæ in eiusmodi facinore peragendo eluxerunt, obseruare consultum est, vt castitatem, magnanimitatem, legis diuinæ obseruationem, orationis ac curationem in Iuditha: sin autem, in eiusmodi vitæ cursu, nihil inde cens reperitur, aut absurdum, aut minùs rationi consentaneum, qualis est permitta illa qua suum excitauit Ignatius institutum, prudentia, constantia, & viri sancti plurima perfectio; latissimum in eis & securissimum, quo no-

ster conatus ad imitandam virtutem excurrat, campum apertum esse credamus, & in eo acriter diligenterque sudemus: reperiemus enim ad eò multis, tamque confertis, ad res optimè gerendas, exemplis actiones eiusmodi scate-re, vt ex illis tanto plura docendi sumus, quo sapius & acrius mentem in eorum pulcritudinem intenderimus.

Sed qui alicuius viri vitæ institutum sumere profitendum, vniuersa eius acta non prætereant: quin in ea exactissime inquirant, sibi que persuadeant inde elucere eum ipsum qui tali vitæ instituto apprimè conueniat spiritum, de cuius conditione & natura, etiam ex iis quæ magis peregrina videbuntur, coniecturam capiant. sic ex lectione rerum à B. Francisco gestarum, eo que ipso quòd quemdam è suis propè seminudum suggestum conscendere, & ad populum de diuinis rebus verba facere iusserit; quem tamen ipse mox, in iussio-nem suam animaduertens, eodem in habitu secutus est, palamque se damna-uit imprudentiæ; video mihi in viro sanctissimo animaduertere simplicitatis candorem permirum, deuotionis & contemplationis curam maximam, & præ ceteris humilitatis, contemptus mundi, paupertatisque amorem inextatura-bilem, quem ipsum non interna voluntate definirer, sed palam profitendo & vbi cum que posset exercendo, & multa patiendo, nimiam quamdam contu-meliarum & egestatis quasi famem quadantenus expleret: quæ certè si quis-quam eiusdem disciplinæ assecla, perfectè intuitus expresserit, nequaquam à proposito vitæ aberrasse iudicabitur. Sin autem in Ignatium pariter curio-sius intueri velit quisquam, is in eo absolutam, opinione mea, virtutum per-fectiorem consummationemque deprehendet, his maximè stabilitam; ora-tione, ratione, consideratione plurima, rerum omnium despicientia maxima, amore in Deum sincerissimo & flagrantissimo, iudicij & voluntatis abnega-tione summa, paupertatis, incommodorum, crucis & dehonestamentorum ardore maximo, infracto prudentis animi robore nullis vniquam vel terricula-mentis vel difficultatibus cedente, Deum semper præ oculis habente, & præ omnibus virtutum solidarum cimelia commendante, sic tamen vt nihil propè alienis datum veller oculis, fugeret quidquid in speciem sanctum, horridum, rarum, fastosum, & opinioni concitandæ opportunum videretur. Eius verò ad perfectiora progressio, perpetua & nunquam fuit interrupta; sic tamen vt sem-per feruorem discretio, zelum moderaretur ratio, cuius lumine quasi certissi-ma bolide, omnis nauigationis cursus prætentatus, securior esset & rector. Harum autem & similium virtutum complexu atque consecutione, exister vis illa perfectioque mentis, quam in Religioso homine Spiritum vocationis nuncupamus.

§. 5. De secundo admirandorum modo.

Sed ad secundum, quo efficiuntur admiranda, modum transeamus quem esse diximus, quando fiunt à Sanctis virtute seu ratione ipsis bene cognita, & propria, ceteris autem ignota, & eos longè superante. Quod sic intelligendum est, viros esse quosdam ea virtutis excellentia præditos, tantaque vel perspicacitate vel maiestate mentis, ut & altioribus quibusdam, quam vulgus proborum hominum nitantur principiis, & eorum actiones occultiore quadam & innata vi, extra omnem diiudicationis aleam secernantur, nemini quæ quantumvis curiosius in eas intuenti suspectio, omnibus admiratione oratur: longeque facilius est, quòd ita se res habeat probare, quam cur, & quomodo id fiat edicere. Multa sunt eiusmodi Sanctorum gesta, quæ præter rationem, & indecora videantur, quæ tamen, neque in illis probrosa, & cetera nequaquam improbabilia visa sunt, cuiusmodi lectu dignissima ex Raderi nostro in parte altera Viridarij cap. 3. & 4. petiisse iucundum fuerit, de quibus docet more suo abstrusè & verissimè Climacus: eos esse verè humiles, neque curare aut metuere hominum offensam, cum iam per orationem, virtutem eam consecuti sint, ut quæcumque fecerint, inuisibiliter omnes adificent, omnia turè faciant, omnibusque Deo cooperante satisfaciant. Tunc enim elucet illustrius quiddam, quod sic spectantium animos afficit, ut nullam in deterius opinationem admittant, quantumque à recepta ratione in agendo recessum fuerit, tantum putant occultioris sanctitatis venerationi addendum, atque id ipsum, (quod persæpè verum est) incitandæ tarditati lentitudinique nostræ, providere Deum existimat.

Ex ea autem Climaci doctrina id quoque discimus, non esse res eas alijs imitandas, quàm illis, qui eadem perfectione sint præditi: in quam etiam sententiam præclarus in Raderi loci exstat, de quodam egregio senè, in diiudicandis variis animi motibus exercitatissimo; quia iuniorè, quem suum ad paradoxa quædam impetus agebat, interrogatus an eiusmodi delictorio obsequendum sibi esset, sic inter cetera respondit, Veteres Patres hæc quædam absurda & paradoxa fecerunt, ut operum admirabilium, quæ supra vim naturæ efficiebant, gloriam velarent, & vitæ sanctissimæ, quam agebant, famam opprimerent, adeoque pro laude populari, sibi ignominiam conciliarent, & superbia causa & occasiones ad inferos amandarent. Te verò quid vrget, ut huiusmodi quid concipere? An ignoras, etiam religiose vitæ esse suos gradus, ætatem, ordinem & tempus? Tibi verò hæc singularis & seiuncta viuendi ratio non fuit, nec est, neque fama nominis tui vlla est in hoc genere vitæ, sed perinde ac alij, vnus ex numero Religiosorum fratrum censis, proinde & tibi, si minùs rationi consona feceris,

Grad. 25.

nocitum ibis, & alios offensum. Præterea hoc genus vite, non omnibus ex æquo conuenit, sed magnis duntaxat & perfectis Patribus, qui sensus corporis, & cupiditates mactauerunt; in omnibus uero, & in medio adhuc certamine desideriorum vincendorum versantibus, officium magis quam profunt: quapropter arta sensuum custodia, & disciplina indigent. Illi uero sancti & perfecti Patres, iam limites omnes humane imbecillitatis, & sensuum premeendorum curam euaserunt, & iis omnia quibus ad usum sanctum uti uolunt, seruiunt. Alij uero, rerum gerendarum imperiti negotiatores, in maximis causis magna sibi concinnant nocumenta; in leuioribus uero & facilioribus, ad perfectionem paulatim progrediuntur. Et rursum, ut dixi, omnibus rebus est suus quidam ordo, & institutio, processus & tempus, quod qui non obseruat, pro commodo, duplex sibi incommodum parit. Atque hæc præclare uerissimeque dicta sunt à Sene, cum ab eo quod in Sanctorum gestis absurdum, & à communi rectoque usu remotum est, imitando dehortaretur.

At uero qui rectius ea uoluerit intueri, & subtilius ex eis erudiri; animaduertet, quo animo, quales uiri, ad quas res aggrediendas, quam se intrepidè addixerint? & non raro in eis occultiora quædam & illustria admodum, variæ perfectionis documenta deprehendet; semper tamen humilitatis celsissimæ, qua superbia nostra contundatur, exuberantia mira sese efferet. Cum autem, nullius alterius uirtutis æquè simus indigi, quæ ad eam uirtutem conferunt exempla non mediocriter nobis prodesse censenda sunt: quare nequaquam ea respicienda, sed ut ab animo sanctitate turgido sunt profecta, ita uidentur nobis est, ut nihil in eis lateat quod non diligenter excutiamus, & ad nostram uilitatem conuertamus: si minus quod agitur conuenit, uideamus quid, quo animo, ubi, quando agatur, quo euentu, quo spectatorum commodo, & hæc ipsa si inter se comparabimus, mirum fuerit, si non ex eis plura in rem nostram deriuare possimus.

Verum præter hæc, non absimilia quædam sunt, quæ nihil quidem ab humanis moribus alienius præferunt, sua tamen arduitate communem imitandi usum excedere uidentur: in quorum numerum adscribi potest, D. Benedictus, & D. Franciscus, quando luxuriæ incentiuo inflammati, importunioris tentationis vim, ille quidem nudato, & per dumeta cruentato corpore, hic uero per sæuientem hiemem in plurimam niuem iniecto, repressere: quibus planè geminum (nisi fortè illa parte maius, quod non sua, sed alterius causa susceptum) Beati nostri Ignatii egregium illud facinus, quo se glaciali collo tenuis immerfit stagno, restinguendo, alterius illac transituri, impuro libidinis ardori. Quæ profecto ut suo genere ipsaque prima specie, honestatem quandam præferunt amabilitate & admirabilitate præclaram; ita nihil habent, quod moribus, quod rationi, quod vulgi approbationi repugnet, at in eo ipso quod probatissimum, & rationi est consonantissimum, quendam dignitatis gradum sortiuntur, uix ut ad tantam pusilli audeant sublimitatem respectare. Quod quidem de his dictum uelim, quæ sola uel asperitate, uel horrida specie naturæ sic aduersantur, ut sus-

P P P

perari

perari sine certo vitæ periculo, at non sine singulari fortitudine & magnitudine animi possint: nam si in eis grauius periclitari, vel valetudo, vel vita videatur, tum verò in alia classe, de qua infra dicemus, reponenda sunt.

Ceterum in communi Religiosorum vita, nonnulla eorum qui ad perfectionem ardentius aspirant, non dissimilia, aut certè longius quidem ab absoluteione tanta, sed ex eiusdem initiis profecta, ac fortassis aliquando eò peruentura videas: cum scilicet victoria de seipis reportanda paulò appetentiores, ea vel agrediuntur, vel subeunt, quæ rationi quidem & instituto vitæ non repugnant, sed ab usurpata & moribus recepta moderatione, aliquantulùm exorbitant: quæ profectò eum à Superiore, cui subditi vires exploratæ sunt proficiscuntur, non possunt non esse summopere laudabilia. sic à S. Benedicto Maurum, à Florentio Ioannem Ketelium, à Petro Fabro Corn. Wishaucum, variè exercitos legitur: fuitque illustre eius factum qui sportas cariùs, omnesque separatim diuendendas Abbatis iussione circumferebat. sed quis posset, vel fingendo, illustriorem comminisci, quàm quæ obedientissimi sunt Ioannis, seu dum olei phialam vitream in cautes præcipitaret, seu dum immane saxum irritò sudore loco mouere tentaret, seu dum annum totum, adportata bis mille passibus quotidie qua, lignum putridum non constantius, quàm alacrius irrigaret? Sed & in fructibus, & naturam propemodum exutus ille Mutij animus, vnde suis addit laudibus, inde fermè sibi fidem adimeret, nisi certissima testificatione constaret, respectum aliquando fuisse parentem amantissimum, qui sordes filij, colaphos, lapas, & diuexationem plurimam, non semel, at sæpiùs diutiusque repetitam, rigidissima immotaque mente perferret, nec illius causa vel vultum vnquam contraheret, vel meroris vllò sensu tangeretur. At his profectò permittis, alia maiora fidem adstruunt, cum ille ipse, iussu Abbatis, correptum vlnis filium, in præterlabentem fluium proiectum ibat pater: sed hoc postremum aliò referendum erit.

Verum, quæ recensuimus, non sunt in vnum sine discrimine compingende: quæ enim de Mutio, deque obedientissimo Ioanne retuli, ad eam spectant secundum modi admirandorum partem, qua Sanctos dixi quædam facere virtute sibi propria, sed quæ cum nihil habeat quod probatæ & usurpatæ rationi obuerteretur, hoc solo mirabilis est quòd communem bonorum virorum captum supergreditur: nam tanta illa Mutij tamque perseverans, in tot filij diuexationibus apathia, laudabilis patientiæ metas transiit: illius verò Ioannis, in rebus arduis, parum probabilibus, tam cordatam, tam simplicem, & nihil discriminatem obedientiam; stupefacti omnes intuemur. Huius generis permulta in Beati Ignatio reperies; studia literarum sic ab eo profecta, sic elaborata Societas, & dua quoque confecta quàm plurima, & omnis totius vitæ decursus & finis.

Ad hunc rarissimæ virtutis gradum, sæpè quidem prima feruoris ardentissimæ incitatione, quam diligens exercitatio roborarit, peruenere Sancti; fieri eam

Cass. lib. 4.
cap. 29. 24.
25. 26. 27.

potest vt sui accuratus obseruator, & indefessus instigator, eòdem paulatim diuina gratia opitulante pertingat: quod consequetur exercitiis, vel sponte, vel altero iniungente susceptis. Iniunctorum, in Ketelio, in Wishauco, ac in adnexo iuene exempla præstò sunt. sed & priscis illis monachis probatissimis ea fuit prima cura, id institutum solenne, vt eis qui ad eiusdem Instituti professionem accessissent, de industria imperarent, quæ sensissent eorum animo quam maxime esse contraria, donec eos experimentis variis adeò in omnem partem verfassent, vt iudicio omni deposito, id vellent, id scirent, id probarent vnicum quod eis imperatum fuisset. At verò id fuit singulare & permirum quod Climacus quodam in monasterio vsurpatum scribit, vt ad vsque 30. annos, conuiciis & iniuriis agitentur, vt sic quodammodo hominem exuerent. Quæ profectò præclara fuerunt ad omnem perfectionem adiumenta: quorum frequentatio cum sit in eorum potestate qui præfunt, non opus est vt pluribus agamus, quandoquidem neque prudentiam illis defuturam credimus, neque in eis vbi conuenit adhibendis diligentiam, memores dignitatis eius quam tribuit eis D. Basilius, quòd sint quasi quidam saluatores, qui salutem eorum qui sibi obediunt Deo sacrificant. sed & eos ad eam impellit sollicitudinem D. Benedictus asserens culpæ pastoris incumbere, quidquid minus vtilitatis haurietur ex grege: & quemadmodum crudelis esset ille pater, qui adolescenti & famelenti filio cibum, qui præstò esset, denegaret; sic non minus durum asserit Climacus eum, qui obedientis & subditi animum desiderio perfectionis incensum, oriose torpere sinit, nec eum tentamentis variis, ad vberiores & præstantiores fructus excolit. quod profectò ignaui est animi, & de se deque aliis nimium demissè sentientis. Sanè quàm vigil & perpetuus suorum ad perfectiora instimulator fuerit B. Ignatius, & factis, & scriptis, testatum suo loco reperies.

At quoniam neque iubentur singula, & vnicuique suæ perfectionis cura incumbit, solent, vt dixi, qui ardentiore ad summa feruntur impetu, etiam sponte sua, id ipsum quod ad corporis cupiditates edomandas vtitatum est, minus vtilitè vsurpare: qua in aggressionem si terò constanterque progrediuntur, ad maiorem quandam & Sanctorum propriam virtutem pertingunt. Ista verò communium rerum vsurpatio, à communi variè recedit, nempe si crebrior, si acrior, si alio loco, si modo qui plus doloris aut verecundiæ afferat: sic in ieiuniis, castigationibus corporis, lacernis induendis, fatenda culpa, humiliore, vt puta culinatio, exercitio obeundo, possunt hæ res, vel crebrius, vel acrius, vel tempore difficiliore, vel coram non domesticis, vel diuturnius, vel quasi contra voluntatem, & ex iniuncta ob grauem defectum pœna, vel aliis modis pluribus, quorum inuentor est ingeniosus, perfectionis amor, possunt, inquam, ita exerceri, vt in rebus vulgaribus virtus non vulgaris eluceat.

Sed in iis qui communem & cœnobicam cum pluribus vitam ducunt, nonnulla tamen in eiusmodi vsu, vt laudabilior perseueret, videntur animad-

Cass. lib. 4.

cap. 8.

Vita SS. PP.

p. 3. c. 21.

c. 31.

Gradu 4.

Cap. 21.

constit. mon.

Gradu 4.

uertenda: imprimis vt ex radice veræ solidæque virtutis oriatur, comitemque humilitatem, & sui contemptum sibi semper adnectat. nonnullos enim reperimus eo ingenio præditos, vt quæcumque in partem se dederint, ament esse singulares, & excellere ceteros, in eoque quadam sui opinione se pascant: quæ profecto animi magnitudo, vt ad res præclarissimas utilis est, si ratione temperetur, ita paulatim fit iugi impatiens, omnique humanæ societatis ordinem, ambitione principatus appetitu, euertit, nec amplius frangi potest, cum à tempore illi rebus accesserit; est igitur à primis vitæ melioris initiis acriter comprimenda, & vbi aliqua ipsius fibræ apparuerint, sunt diligenter euellenda: fugiendus omnis, cuiuscunque gloriolæ appetitus, & quicumque ei magis obnoxius esse censebitur, ad humilitatem traducendus erit, conuiciis, probis, quæ licuerit, excandendus, & intra suos priuatos parietes ita continendus, vt pauciora potius eorum ceteris, quàm plura suscipiat. Sed & incipientibus cauendum, ne ad contemptum aliorum, qui eadem non præstant, sint proniores, sibi que de rerum eiusmodi narratione blandiantur: quidquid enim aliò quàm humilitatis fundamento erigitur, ruina præparatur. Est alia quo occultior & perniciosior proprii iudicii pestis, vt nisi subtilius caueris, videas id genus hominum pertinaces euadere, & suarum opinionum mirè amatores, qui sibi quidquid in mentem venerit, diuinitus afflatum, & quidquid in phantasiam inciderit, reuelationem putant, nolint sibi vlla in re contradici, verba sua, vt quædam sacra effata, velint inspicere, intolerandi æqualibus, superioribus inobedientes, molesti & graues omnibus. ita pro tritico paleam, pro virtute metunt vitia, quæ certè quo impotentiora sunt, tanto magis, certa & errori minùs patens via nobis est terenda; nulla autem certior & breuior, quàm quæ ducem sortitur obedientiam.

Atque ex his videmus explicatum secundum admirandorum modum, qui in eo est vt maiore quadam virtute impulsi Sancti, quædam agant vel paradoxa, quæ stuporem cum sensu virtutis ingenerant intuenti, vel communi rationi consonantia, sed sola quadam excelsitate mirabilia: horum autem vtrorumque vna radix est, virtus quæ illi Sancto propria est, digniorque & præter vulgarem eminens: ad quam etiam an, & quomodo aspirare possimus dictum est.

§. 6. De Tertio admirandorum modo.

Tertius igitur & postremus admirandorum efficiendorum modus restat, quem existere diximus, ex vi & impetu naturæ, arduitate rerum concitata, & quidem non solius naturæ, quod Sanctorum non esset, sed naturæ virtute instructæ, & eius zelo inardescens: qui modus cum à nobis fuerit explanatus, omnem admirandorum exemplorum varietatem abundè putabo declaratam.

Atque vt id intellectu assequamur, plurimum faciet obseruare, miras quædam, eosque vehementes admodum, naturæ esse impetus, seu ad eius rei conseruationem quam summoperè diligit, seu ad fugam eius quam vehementer

exhorrescit. quod ipsum, vt ne à feris ipsis animantibus repetamus, quæ catulorum causa in tela, in arma ruunt, quotidiana nos docet experientia, eaque in subitis casibus lucet maximè, cum scilicet isto quis necessitatis articulo deprehenditur, quo vel amittenda res carior, vel graue aliquod periculum subeundum fuerit: tum enim præsentia & amore rei incitante, animumq; totum occupante, nihil non subitur vt id quod amamus nequaquam pereat; ac subinde, vt non solet impetus à consideratione regi, in grauius damnum inciditur, dum leuius cauetur; cuius postremi generis est, cum quis ne antrosum impingat exterritus, retrorsum corruens in præceps desertur. sunt & alia plurima, nam & sui quasi oblitum brachium, gladio caput ferituro se obiicit, & in summo, iamque vndique inardescens tabulato deprehensus, inde se deiecit: & filium Cræsi legimus in eam diem mutum, viso patris periculo exclamasse; certisque testibus accepimus, multos iam annos paralyticam, à gestantibus, equi furiosi accursu externatis, derelictam, naturæ nisu à periculo expresso, surrexisse, effugisse, & ex ea die morbo liberatam. tanta est vis in conatu quem naturæ summa pariat & extrema contentio.

Hæc autem cum ex alterius cuiuspiam rei vel summè amate desiderio, vel exosa fuga oritur, per se neque laudi cuiquam neque vituperationi fore censenda est, sed laudabilis aut vituperabilis reddi potest à causa vnde proficiscitur: hinc si quis virtutis conseruandæ gratia in atrociam ruat pericula, laudabitur; quod ipsum si scædæ voluptatis concupiscentia expresserit, vitio vertetur; si autem naturæ, aliquod graue malum refugientis, ita tulêrit impetus, nec laudi, nec vituperationi fuerit, quo circa qui de huiusmodi actionum, vel præstantia, vel peruersitate voluerit iudicare, is aduertat necesse est, qua causa, quo animo, quæue sunt voluntate perfectæ.

Et quicumque id accuratiùs obseruauerit, non agrè postremum hunc, ex quo admirandas Sanctorum actiones profectas dicimus, modum intelliget. Velim enim, vt primùm omnium cogitatione tua coneris ad viuum exprimere, mirabilem quendam & flagrantissimum, qui Sanctis inest, virtutis & Dei amorem, qui sic eos penitus occupet, vt præ illo neque se, neque ceterorum quidquam, vllò in pretio ducant: ac diuino honori, si qua in te velificari possent, id verò quouis dirissimo cruciatu, & vita ipsa profusa perfectum optant: iam verò à virtute, & diuina gratia excidendi; à summo & solo suo bono, Deo optimo, quem medullitus & tenerimè diligunt, se ipsos ab alienandi, vel tentatio, vel cogitatio pertenuis, sic eos concutit, vt id statim & vt summum malorum omnium immensè abhorreant, & præ istius tanti damni, vel formidine, vel periculo solo, in quiduis atrocissimum ament irruere. Ad hæc, istam eorum mentem, longa rerum diuinarum & æternarum tractatione, & suspirante desideratione, sic ab omnibus & quæ corporis, & quæ huius vitæ sunt abstractam videas, vt nihil horrificum nisi peccatum, nihil desiderabile præter virtutem &

Deum suum censeat, nec doleream, nec timor, nec mors, nec vita tangunt, vbi maximè vel de perfectionis, vel de Dei aut consecutione, aut amissione agitur: tum enim vires exerit, tum in toto corpore dominatur; tum sui solius & Dei memor, alia omnia, vt res nihili posthabet.

Hoc planè fonte, hac mentis excelitate, & quæ diximus, & quæ eiusmodi proferri possent, profluxere miranda; nec alio peculiari S. Spiritus instinctu opus fuisse ita credo & assero, vt pertinaciùs oblucentem nolim contentiosius vigere: sic autem in exemplis antè recensitis explano; Pone tibi ob oculos virgines eas, quæ summo virginitatis amore flagrantes, ad eum subito se articulum deuenisse videntur, in quo vel à nefariis hominibus opprimerentur, vel integritati suæ esset fuga consulendum; ergo protinus accipitrem columba fugiunt, animorum prædo insequitur, euolant illæ velociores, & virtus addebat vires. at ecce occurfu fluminis intercipitur stadium cursus, quid faciant his angustis deprehensæ? consultationi mora non datur, instat raptor impurus, vndarum obiectu iam quasi potiundi certus in clamat. quid ergo sanctæ virginis instantem & vociferantem formidant, silentem minus timent fluium; in flammæ luxuriæ incendia perhorrescunt, vndarum refrigeria non refugium. itaque acriori ceditur timori, magis que exosum periculum cauetur magis, in fluium paribus aninis transilitur, ibique quam in terris consequi non potuerant, in vndis reperire satagunt castitatis securitatem. Quam rem totam si vt gesta est, diligentius introspexerimus, totum eius contextum & seriem à castitatis & Dei amore fluxisse fatebimur, nec alio vllò instinctu fuisse opus: quippe isto amore mens occupata, totque circumuallata periculis, vt quod respiceret non haberet, id solum sibi fugiendum, & credidit, & vidit, quod amori casto repugnaret: illi autem nihil aliud vidit repugnare, præter id vnum quod castitati, & in Deum fidei, intentari videbat periculum, cuius timore primum exterrita mens in illius depellendi cura sic tota absorpta est, vt ad nullum aliud, vel aquarum, vel mortis contuendum, aut aliquanti aestimandum, se ipsa conuerteret. Atque hinc clarescit, cur dixerimus, naturæ id esse virtute instructæ, & arduitate rerum concitata: etenim virtus, & non mediocris, insit necesse est, & plurimi fiat; tum verò emergat, vel grande illius periculi periculum, vel instans admodum & in re magni momenti, illius exercendæ articulus, quo fiat vt natura amoris vt incitata, & quodammodo ebulliens, vel ad ausus incredibiles, vel ad perumpendos insuperabiles obices, impetu quodam cæco præcipiti que rapitur: & quamuis oriatur inde quiddam quod legi & rationi aduersum prima fronte videatur, vt est, suæ sibi necis auctorem esse; id tamen vitio verti non potest, quia nec præuisum, nec præcogitatum est; ipsa autem incogitancia vsque ad eam reprehensione aliena est, vt etiam sit laudabilis, quando quidem & summus virtutis ardor eam peperit, & in subitis casibus, humanæ naturæ consencaneum est, vt non dispiciantur omnia, sed quodcumque melius primò occurrerit, id fiat,

ramdiuque teneatur, donec vel sedatione per otium mente, vel periculo remittente, sanius aliquod consilium inire possimus. Ira crediderim fortem illum Machabæorum Eleazarum, ad elephantis regij aspectum subito horruisse, tot suæ gentis & religionis vastationes ab impiissimo Rege profectas sibi obiecisse, in conspectu tyrannum esse, posse, si deiciatur, calamitatibus imponi finem: ergo cum suus abripit imperus, nec hostes confertissimos, nec inimica tela, nec casurum in se cogitat elephantem: Rex in oculis, in cogitatione victoria est, subit belluam, vulnere locum parat, nec se illius ruina opprimi, sed victorem triumphare gaudet. sic videas efferatos ira milites, in incendia, in præcipitia, in mortem propè certam tuere intrepidus, eaque omnia quasi nihili censere: nec enim in eo summo feruore animi, & rerum articulo, vel vacat, vel expedit, periculorum grauitatem expendere.

In hunc ordinem illæ quoque referti possunt, quæ irruentibus in monasterium barbaris, amputato sibi ipsis naso, virginitati consulere, sua deformitate decreuerunt: quamquam granditatem periculi, feritatem barbarorum, castitatis præstantiam, & minus necessarium id membrum, ipse mecum reputans, quin id etiam communi lege & ratione potuerint, negare vix auisim. At ea quæ ab Imperatore libidinoso ad stuprum accerlebatur Sophronia mulier coniugata, quæque, per simulationem sumendi comtus muliebris, expectare tantisper iussis internunciis, ipsa se, relicta sine arbitris, mediam ense transfixit: Pelagia item, nobilis illa, multisque sanctorum Patrum dilaudata virgo quæ venustiora sponsæ ornamenta induta, è summo se tecto, perductoresclusura, in præceps misit. hæ, inquam, & similes quamuis id ausæ quod in speciem sit magis inhumanum, mihi tamen nulla alia videntur fuisse ratione permotæ, quàm quod crediderint virtuti vitam posse postponi, licereque sibi mortem, quam ab hoste post multa probrosa ludibria expectarent, vltro integritati seruandæ accerere: vel potius quod concitatissimo feruore naturæ, magnaque periculorum omnium despicientia, virtutis autem & castimonie summo amore, contrariorum verò odio acerrimo inflammata, ad primum castitatis contaminandæ discrimen, vique ad eum exarserunt, vt quæuis vitæ, quam despiciebant, pericula tunc illis iure meritissimo non tam oppetenda & appetenda viderentur, quàm ne viderentur quidem, nec periculorum nomine, sed fugæ, sed liberationis conferentur, aliudque cogitarent nihil, quàm quodd se seruarent intaminatas.

Quod sanè minus in eis mirum esse videbitur, quando in ipsis cæco modo obedientibus, vt in S. Mauro & Mutio, pericula idèd laudabiliter adita sunt, quia cogitatione in obsequij celeritatem abrepta, nequaquam præuisa sunt. Ex quo datur intelligi, & Mauri & Mutij, & simile obediendi exemplum ad hunc ordinem esse reuocandum: de quibus quia opportuniùs & latius alio loco, dante Deo disseram, hic plura non addam, sed ad priora reuertor, & quid in eis imitari debeamus attexo. quod priusquam dicerem, fuerat primum admi-

Less. lib. 2.
c. 9. d. 46. 6.

mirandorum origo declaranda: longè enim acius ad imitationem accendimus, cum ea quæ ab hominibus, virtutum omnium laude celeberrimis, facta miramur, intelligimus non esse, vel à ceteris, quadam privilegij lege fecerenda, vel peculiari sancti Spiritus impulsui tribuenda, verum abs indita, & ipsis propria virtute, non consueto, sed acriore mentis incitatu dimanasse.

Erit autem imitatio intra hos limites coercenda: vt diligenter prudenterque in hoc admirandorum genere, quid sit illud quod legi alicui repugnat oblectus, qualia recensuimus è sublimi se præcipitare, in fluvium excurrete, sibi ipse vel detruncatione, vel cade, violentas manus afferre: quæ cum illicita sint, prohibentem exuerit oportet, qui ad ea imitanda conetur. Ergo his ablegatis rebus inquirendum, quid sit id quo actiones, tam à ratione alienæ, tanto peius sunt effectæ laudabiles: certè non ex eo quod periculum, aut lex verans minus animaduersa fuerit (id enim nec in laude, nec in vituperio propriè reponendum) igitur ex alicuius præclarissimæ virtutis insigni amore id factum, à qua veluti radice is prognatus fructus, ea laus est deriuata, tantusque ex ea splendor honestatis elucet, vt quæ actio vitioso squallore deturpata iacuisset, nunc virtutis nitore illustrata laudetur, lucis que suæ radiis id totum quod subobscurum esse potuisset, clariùs emicet. ita videas virginum antè dictarum castitatem, præcipitationi sui ipsarum tantum luminis, decori & honesti contulisse, nemo vt factum illud totum viderit, vel auditu acceperit, quin statim in laudem admirandæ castitatis erumpat. Quare cum in eiusmodi gestis radicem, & veram boni laudis que causam repererimus, est nobis omni diligentia contendendum, vt tantæ virtutis formam ad nos quoque traducamus, eiusque perfectionem atque absolutionem penitissima mente imbibamus. De patrandis autem admirandis, ne quidem in cogitationem nobis veniat: hoc enim admirandorum genus, non ideo bonum quia mirum, cum potius malo sit propterea vicinum, sed bonum quia bono innixum est: quod bonum nobis est inquirendum. Non tamen diffiteor vero esse simile, futurum aliquando, vt qui eadem, cum virtute, tum animi magnitudine ornatus, isdem derepentè necessitatis angustius opprimeretur, ad eadem quoque fortiter & admirabiliter audenda confurgat. sed hæc diuinæ sapientiæ temporum moderatrici, & auxiliorum gratiæ dispensatissimi providentissimæ sunt relinquenda.

Vnum etiam quod maximi momenti est, ex his discimus, Timorem videlicet omnem, tarditatem, lentitudinem, & nimis formidantem circumspeditionem in rebus quæ Dei sunt procul ablegare; fiducia vero à permagna, celeritate, alacritate, ad ea quæ Deo grata esse pie credimus, euolare: solet enim bene cedere, quod bona voluntate ceptum est, & qui semper intra modum latebit, quando vnquam ad magna pertingeret?

Vt tamen audaciam temeritatemque deuotes, in grandioribus ausis cauedum primo: vt ad ea non tam sponte, aut præfidentis mentis elatione teingeras, quam

quàm ab ipsa rerum necessitate, Deo què quodammodo ducente inueharis: pericula quippe non sunt, vt depellantur, quærenda, sed depellenda quando irrunnt; in illo vituperatur temeritas, in hoc laudatur fortitudo. Secundò, nequam audacem esse conuenit, vbi peccandi subiretur occasio: est enim salus nostra cum timore curanda, & de audaculis illis meritò intelligitur illud Sapientis, *Qui amat periculum peribit in illo*. Tertio, ab omni ostentatione, iactantia, laudis humanæ appetitione, vel quouis alio fine minùs recto necesse est, esse quàm maximè alienum, & in vnum solum què Deum intendere: cum enim eius ope & subsidio, vtorum tuorum consecutionem, in rebus arduis sperare debeas, quomodo eam tibi spondere poteris, si aliò aliquid respectabis: Quarto, ne facile in animum inducas, ea tibi aggredienda esse, quæ licet natura sua sunt optima, genus vitæ quod proferis tuum de decent, vel eius rationibus repugnant: communi enim lege fieri non potest, vt à Deo sint quæ sunt indecora, quæ proprias status illius, in quo tibi legitimè viuendū est, leges conuellunt. Quintò denique, si habes qui vel consilio, vel imperio te regant, ab eorum consilio & voluntate, ne vnquam ausurus maiora discesseris: iudicij nimium sui, mater est superbia, at superbiam excipit ruina. Sed hæc breuiter & quasi in transcurso monuisse sit satis: nunc ad alia transeamus, quæ vt faciliora, ita magis strictim dicentur.

CAPVT V.

Aliarum è Sanctorum gestis vtilitatum enumeratio.

Cum illa quam hîc quærimus vtilitas, tota sit in eo vt melius humana vita ex virtute traducatur, & ad æterna se conferat; regnum autem cælorum non verbis & præceptionibus, sed sanctis operibus acquiratur; eo nobis vtilior erit considerata vita Sanctorum, quòd rebus & euentis, confirmata bene viuendi exempla demonstrer, tantam què in eis varietatem proferat, nullum vt sit ingenium, naturæ què nulla tanta diuersitas, quæ non posset ex illis aliquam sibi consentaneam viuendi normam effingere. Et quidem celebris prima què fronte occurrit ea distinctio, Sanctorum nonnullos esse quorum ab ætate prima ad extremum vsque vitæ sanctitas intaminata resplendit, qualem S. Ioannem Euangelistam, S. Ambrosium, Nicolaum, Bernardum, Ludouicum Gonzagam, alios què complures legimus; alios verò quorum initia vel euanida ambitione, vel etiam peccato grauiore fœdata sunt, sed ad meliorem frugem se recipientes, priorem errorem posteriore probitate correxerunt, quorum in numero sunt S. Maria Magdalena, D. Augustinus, B. Ignatius, alii què permulti; alios denique qui ex ipso, in quo semel steterant, iustitiæ fastigio ruentes, ad se tamen rediuerunt, fletibus què & dolore plurimo, ad eum vnde exciderant locum, multa contentione rediuerunt, quales S. Prophetam Danidem,